

ОЦЕНКА НА ПРОЦЕСОТ НА ДОБРОВОЛНО ВРАЌАЊЕ НА КОСОВО

ОКТОМВРИ, 2014

Organization for Security and
Co-operation in Europe
OSCE Mission in Kosovo

Забелешка:

Официјалната верзија на оваа публикација е објавена на англиски јазик.
Сите други верзии објавени на други јазици претставуваат превод на англиската
верзија и не се сметаат за официјални документи.

СОДРЖИНА

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

1. ВОВЕД	6
2. ИСТОРИЈАТ	7
3. СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНСКАТА И ПОЛИТИЧКАТА РАМКА	9
3.1 Преглед на законската и политичката рамка на Косово за раселени лица ..	9
3.1.1 Законска рамка	9
3.1.2 Насоки на политиките	10
3.2 Преглед на имплементација на мерки за поддршка на одржлив процес на враќање	11
3.2.1 Општински канцеларии за заедници и враќање (ОКЗВ)	12
3.2.2 Општински работни групи за повратници (ОРГП)	13
3.2.3 Општинска оперативни групи за враќање	13
3.2.4 Општински стратегии за враќање	14
3.2.5 Целокупното функционирање на општинските механизми	14
3.2.6 Министерството и механизмите на централно ниво	15
4. ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО СОПСТВЕНОСТА	16
5. БЕЗБЕДНОСНИ ПРАШАЊА	18
5.1. Безбедноста за повратниците во местата на враќање	18
5. 2 Одговорот на косовските институции на безбедносните инциденти	20
6. ПРОБЛЕМИ КОИ СЕ ОДНЕСУВААТ НА ЗАЕДНИЦИТЕ ПРИМАТЕЛИ ..	21
6.1 Отпорот на заедниците приматели кон повратниците	21
6.2 Одговори на општините на отпорот на заедниците кон процесот на враќање	22
7. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ	22
7.1 Клучни области погодени од регионалната соработка	23
7.2. Сегашната ситуација со регионалната соработка	24
8. ЗАКЛУЧОК И ПРЕПОРАКИ	25
Препораки	26
АНЕКС I ТАБЕЛА 1: ТАБЕЛА НА ПРЕЗЕМЕНИ ФУНКЦИИ НА ОКЗВС, ПО ОПШТИНИ	30
АНЕКС II ТАБЕЛА 2: ВОСПОСТАВЕНИ И АКТИВНИ ОПШТИНСКИ МЕХАНИЗМИ, ПО ОПШТИНА	33

Список на кратенки

ЦКР	Централна комисија за ревизија
РЛ	Раселени лица
ДРЦ	Дански совет за бегалци
ГИВ	Посета „оди и информирај“
ГСВ	Посета „оди и види“
ЕУ	Европска унија
ИОМ	Меѓународна организација за миграција
МО	Меѓународна организација
АСК	Агенција за сопственост на Косово
ОКЗ	Општинска канцеларија за заедници
МЗВ	Министерство за заедници и враќање
ОСБЗ	Општински совет за безбедност на заедниците
ОКЗВ	Општинска канцеларија за заедници и враќање
ОСП	Општински службеник за повратници
ОРГП	Општинска работна група за враќање
КПЗ	Канцеларија за прашања на заедницата
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка во Европа, Мисија на Косово
АПК	Агенција за приватизација на Косово
ПИС	Привремени институции за самоуправување
ВРК	Враќање и реинтеграција во Косово
УНХЦР	Висок комесаријат за бегалци на ОН
УНМИК	Мисија на ОН за привремена администрација на Косово

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Во согласност со својот основен мандат за промовирање и заштита на човековите права, Мисијата на Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) во Косово продолжува да го поддржува процесот на враќање во Косово, следејќи ги трендовите и оценувајќи ја институционалната усогласеност со применливата правна и политичка рамка. Овој извештај обезбедува преглед на сегашната состојба со доброволните враќања на Косово, вклучувајќи ги и раселувањата на лицата во соседните земји и во само Косово како последица на конфликти. Овој извештај го опфаќа периодот од август 2012 до септември 2014, а го дополнува со ажурирани податоци и извештајот на ОБСЕ за доброволните враќања од 2012.

Од 2012, косовските институции постигнаа одреден напредок во решавањето на потребите на засегнатото население, имено преку развој на клучните политички документи кои се однесуваат на процесот на враќање. И покрај овој позитивен развој, извештајот ги нагласува постоењето на пречки и ограничениот напредок во клучните области, што има негативно влијание врз раселените било внатре во Косово или надвор, како и врз нивната способност да најдат одржливи решенија.

Се' уште остануваат празнини во примарното законодавство со недостатокот на специфични одредби кои се однесуваат на раселените лица и повратниците. Многу од механизмите на општинско ниво не се соодветно основани или се дисфункционални, и иако општинските канцеларии за заедници и враќање се активни и обезбедуваат посилна поддршка во одредени области, оваа акција има тенденција да биде поврзана со програмите за враќање финансирани од донаторите. На централно ниво, и покрај некои подобрувања во управувањето со информациите од 2012, примањето и обработката на барањата и натаму останува проблематично. Постигнат е ограничен напредок во заштитата и промовирањето на сопственоста и правото на домување за раселените лица и бегалците, како одложувањата во решавање спорови поврзани со имотни барања и неуспехот во спроведување на одлуките, проблемите со обврските со данокот на имот на раселените лица, недостатоците во процесот на експропријација и слабите можности за безимотните повратници.

Безбедносните прашања и понатаму влијаат и врз перцепцијата за безбедноста и врз процесот на враќање. Значителен број на инциденти се регистрирани секој месец, и иако повеќето инциденти се релативно мали, забележани се и посериозни инциденти, вклучувајќи подметнување пожар и оштетување на локации со верски објекти. Еден број на повратници пријавува повторливи инциденти и тензии помеѓу заедниците што се враќаат и оние кои ги примаат. Во некои области, заедниците приматели се дополнителен фактор кој го спречува напредокот, со седум петиции против повратниците регистрирани во последните две години. Општинските одговори на безбедносните инциденти и претставки во некои случаи биле корисни, но потребни се дополнителни чекори, како од косовската полиција (КП), којашто ја има примарната одговорност за безбедноста. И на крај, иако постои позитивен напредок во соработката меѓу релевантните институции во регионот на Западен Балкан во врска со прашањето на раселените од Косово, постои потреба за понатамошно дејствување на

сите овие чинители во размена на информации, признавање на официјални документи и заеднички активности за раселените лица.

ОБСЕ ги повикува соодветните косовските институции да ги преземат сите законски и практични мерки за да се обезбеди напредок за повратниците на Косово. ОБСЕ повикува на: подобра институционална соработка помеѓу администрациите на централно и локално ниво; подобра акција од соодветните косовските министерства, Агенцијата за сопственост на Косово, судовите и КП; и општините итно да му дадат приоритет на процесот на земјишна распределба и користење на социјални станovi , со цел да се поддржи враќањето. ОБСЕ, исто така, повикува на понатамошни чекори кои треба да се преземат од страна на КП и општинското раководство во справувањето со безбедносните инциденти, земајќи ги предвид, особено, чувствителноста на случаите со повратниците. Конечно, извештајот ја нагласува потребата за подобрување на соработката меѓу властите во Косово и соседните земји, каде што во моментот се наоѓаат раселени лица од Косово.

1. ВОВЕД

ОБСЕ редовно ги следи состојбите во врска со раселените лица и повратниците, и пишува редовни извештаи за овие прашања, од кои последниот е во 2012 година.¹ Овој извештај има за цел да обезбеди преглед на тековниот статус на доброволните враќања на лицата раселени од Косово за време на конфликтот во периодот 1998-1999 и немирите од март 2004 година. Преку разгледување на клучните прашања кои влијаат врз способноста на овие лица да добијат трајни решенија, или преку враќање на Косово или преку нивно интегрирање во местото каде што се раселени, извештајот има за цел да ги потенцира преостанатите пречки и да даде препораки до релевантните чинители за поддршка на враќањето и реинтеграцијата на раселените лица во и надвор од Косово.

Извештајот дава краток преглед на ситуацијата во одредени сфери, проследено со делот во кој се разгледува законската и политичката рамка на Косово и нејзиното спроведување. Ова е проследено со тематски целини кои презентираат информации за клучните прашања кои влијаат врз повратниците идентификувани за време на редовното следење на ОБСЕ, имено, имотните прашања кои влијаат на раселените лица, безбедноста и перцепциите за безбедност, прашањата поврзани со заедниците приматели и потенцијалните повратници во специфични локации, и регионалната соработка за раселените од Косово. Во последниот дел се презентираат заклучоци и препораки за клучните засегнати страни и донесувачите на одлуки.

Извештајот се заснова на информации собрани од страна на ОБСЕ од септември 2012 до август 2014 година, комбинирани со податоци за раселените лица обезбедени од страна на Високиот комесаријат на Обединетите нации за бегалци (УНХЦР) и косовското Министерство за заедници и враќање (МЗВ). Теренски тимови на ОБСЕ собираа информациите на локално ниво кои се однесуваа на работењето на општините, што вклучуваше анализа на квантитативни податоци за соодветните општински канцеларии, квалитативна проценка на одредени функции поврзани со враќањето и реинтеграција и преглед на клучните општински документи. Слично на тоа, теренските тимови на ОБСЕ прибираа квантитативни податоци за безбедносните инциденти кои влијаат на повратниците и перцепциите на заедниците за безбедноста, и даваа преглед на сериозните инциденти и локациите каде што се евидентирани проблеми во однос на заедниците приматели. ОБСЕ, исто така, користи редовни имониторинг извештаи од теренските тимови за да се потенцираат идентификуваните проблеми со сопственоста и правото на домување кои влијаат на враќањето на раселените лица. Се користат консултации и интервјуа со претставници на централните институции и релевантните меѓународни фактори (вклучувајќи УНХЦР и Меѓународната организација за миграции (ИОМ), во комбинација со соодветните извештаи од ОБСЕ и другите меѓународни актери, за да се надополни процесот на собирање на информации, и да се поддржи законската и политичката рамка и регионална перспектива со раселувањето.

---

¹ Извештај на ОБСЕ *Оценка на доброволното враќање на Косово, октомври 2012*

2. ИСТОРИЈАТ

Правото на раселените лица да се вратат во своите домови безбедно и со достоинство и да ги повратат нивните имоти и сопственост (или да добијат соодветна компензација) се содржани во меѓународните стандарди и инструменти кои се директно применливи во Косово². Овие права се тесно поврзани со трите основни човекови права: слобода на движење, мирно уживање на сопственоста, и почитување на приватниот и семејниот живот.³ Институциите имаат обврска да ги утврдат условите и да ги обезбедат потребните средства за да им се овозможи на раселените лица да се вратат во своите домови безбедно и на достоинствен начин, во целост да учествуваат во планирањето и управувањето со нивното враќање и реинтеграција, како и да учествуваат подеднакво во јавните работи и да имаат еднаков пристап до јавните услуги.⁴

Проценките на УНХЦР во 2012 велат дека како резултат на конфликтот од 1998-1999 на Косово и немирите од март 2004 година, раселени се 220.000 лица од Косово, претежно во централна Србија (210.146), Црна Гора (8560) и поранешната југословенска Република Македонија (1100).⁵ Процесот на доброволно враќање на раселените лица (РЛ) продолжува со бавно темпо, со само 25.430 РЛ се вратиле доброволно на Косово до крајот на јули 2014 година, и бројот на повратници бележи опаѓање секоја година.⁶ Според податоците на УНЦР од јули 2014 година, евидентирани се 192 доброволни враќања на Косово од централна Србија, Црна Гора и поранешната југословенска Република Македонија, со најголем број повратници кои доаѓаат од заедницата на косовските Срби, потоа косовските Египќани, косовските Ашкали и многу помал број на други заедници.⁷ Просечниот број на враќања во текот на 2012 година, 2013 и 2014 година до денес бележи подеднаква родова застапеност, со 49,78 отсто жени повратници.⁸

---

² Види Член 13.2 од Универзалната декларација за човекови права; Член 12.4 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права; и член 5.d.ii на Меѓународната конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација; овие обврски се директно применливи во Косово (член 22 од Уставот на Косово). Дополнително се релевантни: Водечки принципи за внатрешно раселување (E / CN.4 / 1998 / 53 / Add.2), 11 февруари 1998 година; Принципи за домување и враќање на имотите на бегалци и раселени лица (E / CN.4 / Sub.2 / 2005 / 17), 11 август 2005 ("Пињеро принципи"); Советот на Европа (СЕ) Дваесет Упатство за присилно враќање, септември 2005 (Насоки на Советот на Европа).

³ Види Протокол 4, член 2; Протоколот 1, член 1; и член 8, соодветно. Советот на Европа, Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, изменета со Протоколите бр 11 и 14, 4 ноември 1950 година, ETC 5, достапно на: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04>. HTML (пристапено 8 октомври, 2014).

⁴ Економски и социјален совет, E / CN.4 / Sub.2 / 2005 / 17, 28 јуни 2005 година, Анекс.

⁵ Проценка на бегалците и раселените лица што уште бараат решенија во Југоисточна Европа", УНХЦР септември 2012 година.

⁶ На пример, во последните три години, бројките се намалија како што следува: 2318 во 2010 година; 1192 во 2011 година; 1043 во 2012 година; и 809 во 2013 година и 234 од јануари до јули 2014 година, УНХЦР статистички преглед, септември 2014 година. Профилирањето на УНХЦР од 2011 во соработка со комесаријатот за бегалци на Србија утврди дека 97,00 раселени лица се уште имаат потреба од трајни решенија

⁷ Повеќето доброволни повратници досега во 2014 година се вратиле од централна Србија, главно во регионите на Ѓњилане (56) и Призрен (36), од Црна Гора, само во Пеќ (15), од поранешната југословенска Република Македонија, главно во Приштина (23), а од Косово во Ѓњилане (19), Приштина (130) и Митровица (13). Најголем број на доброволни повратници во 2014 година биле косовските Срби (105) кои се вратиле на Косово од централна Србија, со помал број на косовски Срби кои биле раселени во внатрешноста на Косово. Втората по големина заедница на повратници секојосовските Египќани и косовските Ашкали (во статистичка анализа на УНХЦР забележани како комбинирана група (74)), кои се враќале од Црна Гора, поранешна Југословенска Република Македонија и централна Србија, помал број на косовски Горани (11) и косовски Бошњаци (9), кои се вратиле на Косово од централна Србија. УНХЦР, ибид, забелешка 6.

⁸ УНХЦР, *supra*, забелешка 6.

Покрај оние кои се раселени надвор од Косово, УНХЦР проценува дека дополнителни 17.227 лица се раселени во Косово⁹, од кои поголемиот дел живеат во северниот дел на Косово и општина Грачаница¹⁰. Во триесет и шест колективни центри во Косово¹¹, сместени се 643 лица, од кои поголемиот дел се косовски Срби (540 лица) кои се наоѓаат во Штрпце и четири северни општини¹². Другите раселени лица во колективниот центар се косовски Албанци, косовски Роми, косовски Ашкали и косовски Египќани како лица раселени во Косово, и главно се наоѓаат во Митровица/Митровица Југ и Митровица/Митровица Север¹³. Значаен напредок е направен во текот на 2012 и 2013 година со привремените колективни кампови погодени од загадувањето со олово и сите сега се затворени¹⁴. Во 2014 година, МЗВ направени заложби за затворање на преостанатите колективни центри; Сепак, иако се преземени некои чекори, до денес понатамошните активности во голема мера остануваат во фазата на планирање и нивниот напредок е под влијание на бројните нерешени имотни прашања¹⁵.

Значителни средства од страна на меѓународни донатори, и со ко-финансирање од МЗВ- до 16 милиони евра за 2012, 2013 и 2014 година - беа наменети за спроведување на проекти за повратниците од Косово. Овие проекти се фокусираат на затворање на камповите за РЛ во северниот дел на Косово¹⁶, на стабилизација на заедницата¹⁷ и за враќање и реинтеграција на РЛ во Косово, вклучително и изградба и реконструкција на домовите, дистрибуција на пакети за итна помош и одржлива реинтеграција.¹⁸

---

⁹ УНХЦР, *supra*, забелешка 6.

¹⁰ УНХЦР укажува дека 6945 од косовските Срби раселени од Митровица Југ сега се сместени во четири северни општини Звечан, Зубин Поток, Лепосавиќ и Митровица Север и дека 7121 косовски Албанци раселени од овие општини се моментално во Митровица Југ. Внатрешно раселени лица, Косовски Срби, исто така, живеат во Грачаница и околните села (1217), во Штрпце и други општини во регионот Гњилане (1144). Многу помалубројни се другите заедници што се погодени со раселување во Косово, како косовските Роми, Ашкалите и косовските Египќани, моментално раселени главно во Приштина и Пеќ. Податоци презентирани од оперативната група на УНХЦР за трајни решенија, состанокот, 4 септември, 2014, Приштина.

¹¹ Иако нема формална дефиниција на "колективните центри", тие се пред-постоечки згради и структури кои се користат за колективно и комунално решавање на раселените лица во случај на судир или природна непогода, Види УНХЦР, ИОМ колективен центар Упатство, 2010 <http://www.globalccmcluster.org/system/files/publications/doc18990-contentido.pdf> (пристапено 24 октомври 2014).

¹² Звечан, Зубин поток, Лепосавиќ, и Митровица Север.

¹³ Бројките на УНХЦР покажуваат 92 семејства кои во моментот се раселени во колективни центри во областа / Митровица, од кои 85 во Митровица Северна и 7 во Митровица Југ. УНХЦР *ibid*, забелешка 6.

¹⁴ Последниот колективен центар во Лепосавиќ за раселените косовски Роми, Ашкали и косовски Египќани официјално е затворен во декември 2013 година, сепак, треба да се најде трајно решение за четири семејства кои се уште живеат во кампот. Повеќето од раселените лица биле населувани во Митровица Југ, каде најновите тестови на олово во крвта покажуваат дека нема случаи со ниво над 45mg / dl.

¹⁵ Главен фактор кој влијае на затворањето на некои колективни центри е чекањето на решение за имот или станбени прашања на некои жители. Некои жители не уживале сопственост или било кое друго правно признато станарско право пред раселувањето или немаат документи за сопственост. Други, пак, чекаат за нивните случаи да одлучува Косовската агенција за сопственост (АСК), а во многу случаи, лицата кои имале своја сопственост потврдена од АСК имаат проблем со пристап на нивните имоти како резултат на континуирано диво вселување.

¹⁶ ЕУ МРСИ, Затворање на Чесмин луг и Остероде камповите, февруари 2010 декември 2012; ЕУ Мерси кор, враќање и реинтеграција на малцинските заедници, 2013-2014 (Компонента I).

¹⁷ ЕУ- ИОМ, заедници за стабилизација проект Фаза II, 2012-2013.

¹⁸ ЕУ- ИОМ, враќање и реинтеграција на Косово Фаза III (RRK III); ЕУ УНХЦР, враќање и реинтеграција на малцинските заедници, 2013-2014 (компонента II).

3. СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНСКАТА И ПОЛИТИЧКАТА РАМКА

3.1 Преглед на законската и политичката рамка на Косово за раселени лица

3.1.1 Законска рамка

Правната рамка на Косово го потврдува правото на враќање во согласност со меѓународните стандарди и зацртува сеопфатни гаранции за заштита на човековите права и правата на заедниците. Уставот јасно наведува дека косовските институции "ќе го промовираат и олеснат безбедното и достоинствено враќање на бегалците и внатрешно раселените лица и ќе им помагаат во враќањето на нивниот имот и сопственост"¹⁹. Протоколот за доброволно и одржливо враќање од 2006 ги потврдува обврските на сите страни да се обезбеди безбедно и непречено враќање на РЛ на нивните места на потекло, реставрација на нивните имотни права, како и создавање на услови за слободно движење на сите лица²⁰. Во 2010 година косовските институции усвоија Регулатива за општински канцеларии за заедници и враќања (ОКЗВ регулатива)²¹, со која се пропишува воспоставување на локални координативни механизми за враќање и за прашања поврзани со заедниците во сите општини и претставува најдетален законски акт кој се однесува на враќањата на локално ниво²².

Законот за заштита и унапредување на правата на заедниците²³, не содржи посебни одредби за РЛ и повратниците, но сепак втемелува голем број на фундаментални права што се релевантни за да се обезбеди целосна реинтеграција на повратниците и РЛ²⁴. Без оглед на овие обврски, сè уште постои недостаток на детални закони кои конкретно се однесуваат на враќањето и реинтеграција. За да се реши недостатокот на детална законска рамка, во 2014 година МЗВ формираше работна група која требаше да развие национален политички инструмент за раселените лица во Косово²⁵. Работната група заклучи дека профилирањето на лица раселени во Косово е предуслов за дефинирање на најсоодветната политика и правен инструмент кој ќе го реши прашањето на раселеност во Косово. Во соработка со УНХЦР и Данскиот совет за бегалци (ДРК), МЗВ започна со профилирање на раселените лица (вклучувајќи и податоци според родот) и спроведе правна анализа, два чекори коишто ќе обезбедат процена на фактичките и правните потреби за изработка на инструментот. Сепак, МЗВ

¹⁹ Види член 22 и 156 од Уставот на Косово, 15 јуни 2008 година.

²⁰ "Протокол за доброволно и одржливо враќање меѓу Привремената административна мисија на Косово на Обединетите нации и во привремените институции на самоуправа во Косово и Владата на Србија", 6 јуни 2006 година http://www.brookings.edu/~media/Projects/idp/Serbia_ReturnProtocol_2006.PDF (пристапено 15 Сеп, 2014).

²¹ Кабинет на премиерот, Регулативата бр 02/2010 за општински канцеларии за заедници и враќање, усвои Август 12, 2010; достапни во http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Rregullore_per_Zyrat_komunale_per_Komunitete_dhe_Kthim.pdf (пристапено 15 септември 2014 година).

²² За анализа на регулативата види извештај на ОБСЕ (2012), *supra*, забелешка 1 стр. 8-11.

²³ Законот бр 03 / L- 047, за заштита и унапредување на правата на заедниците и нивните членови во Косово, 13 март 2008 година

²⁴ Тие вклучуваат одредби за безбедност, учество на јавноста, образование, социјални и економски можности и јазик. Art.1, 2, 4, 8, 9, 11, *supra*, забелешка 23.

²⁵ "Инструмент" е секој правен документ или документ за политиката што се однесува на проблемот на раселување и е во согласност со меѓународните стандарди.

уште не презела никакви мерки за да ја ревидира законската рамка за враќање и реинтеграција, која сега се раководи само од политички документи (види дел 3.1.2).

3.1.2 Насоки на политиките

Три главни документи обезбедуваат насоки на политиките за враќање и раселеност: Ревидираниот Прирачник за одржливо враќање (2006)²⁶ (Прирачникот), Упатството за спроведување на поддршката за процесот на враќање (2012)²⁷ (Упатство), и Стратегијата за заедници и враќања (2014-2018) и Акцискиот план²⁸ (Стратегија и Акциски план).

Од 2006 година, главниот политички документ за доброволни враќања беше Прирачникот, кој ги дефинира улогите и одговорностите на институциите на централно и на локално ниво во секоја фаза на процесот на враќање и ги истакнува процедурите и механизмите за координација за да се одговори на потребите и да се промовираат правата на РЛ и повратниците²⁹. Претходно одобрените Упатство, Стратегија и Акцискиот план се во најголем дел во согласност со постапките и механизмите воспоставени во Прирачникот за поддршка на враќање и реинтеграција на раселените лица.

Во март 2012 година МЗВ го објави долгоочекуваното Упатство кое воспоставува стандардизирани механизми за одобрување (избор на корисник и процедура за утврдување приоритети) и ги дефинира задачите и одговорностите на институциите за секоја фаза на процесот на враќање. Упатството нагласува дека процесот на враќање е заеднички напор на сите засегнати страни на локално и централно ниво, и дека ангажманот на општините во процесот е од клучно значење. Тоа дава преглед на процесот на поднесување, разгледување и одобрување на барањата за помош во корист на повратниците, вклучително и изградба на домовите, хигиенски пакети и други форми на хуманитарна помош. Вели дека барањата мора да бидат доставени до ОКЗВ, а потоа се регистрираат во базата на податоци на МЗВ. Откако барањето е регистрирано како такво, ОКЗВ е должен во рок од две недели да воспостави работна група на ниво на општината, која треба да изврши процена на потенцијалната локација за враќање и подобноста на апликантот. Одлуките потоа се централизирани од страна на МЗВ и ги разгледува Централната Комисија за Ревизија (ЦКР); процесот на селекција има осум фази, со три опции за поддршка за корисникот³⁰.

²⁶ Привремената административна мисија во Косово на Обединетите Нации/ привремените институции на самоуправа (ПИСВ), Ревидираниот Прирачник за одржливо враќање, јули 2006 година. Политичката рамка одобрена во 2006 година се заснова на меѓународни стандарди за човекови права , вклучувајќи ги и Водечки принципи за внатрешни раселувања на Обединетите нации од 1998.

²⁷ МЗВ , Упатство за имплементација на поддршката за враќање, 27 март 2012 година <http://www.mkk-ks.org/repository/docs/Guidelines%20for%20Implementation%20of%20Return%20Support2.pdf> (пристапено 15 сеп 2014 година).

²⁸ Стратегија за заедници и враќање и Акциски план (2014-2018), јануари 2014 година. http://www.mkk-ks.org/repository/docs/Strategy_January_2014.pdf (пристапено септември 2014). Стратегијата за 2014 беше усвоена по истекот на Стратегијата за заедници и враќања 2009-2014

²⁹ Во 2010 година, МЗВ иницираше ревизија на Прирачникот со цел поедноставување и рационализирање на постапките потребни за да се финализираат и спроведуваат програмите и проектите за враќање.

³⁰ Овие опции вклучуваат: проекти спроведени од МЗВ во координација со општините, широк спектар на помош; договорени мулти- секторски проекти за враќање спроведени со партнер агенција; и, помош од помал обем за поддршка на корисници со помало реновирање или поправка. Упатство, *supra*, забелешка.27 .

Во февруари 2014 година, МЗВ ја усвои Стратегијата и Акцискиот план. Стратегијата има четири стратешки цели: одржливо враќање на раселените лица во Косово и регионот; оспособување и стабилизација на заедниците во Косово; изготвување и дополнување на законската рамка на МЗВ која се однесува на заедниците, враќање и реинтеграција; и унапредување на внатрешното управување на МЗВ. Во однос на одржливиот процес за враќање, Стратегијата дава серија мерки, како: помош за РЛ заинтересирани за враќање (како во Упатството), особено за одредени идентификувани групи³¹, како и затворање на колективните центри; воспоставување на ефективна координација помеѓу МЗВ и соодветните механизми, особено за распределба на земјиште и решенија за дивите населби; и, зајакнување на информативните механизми и доближување до РЛ и повратниците. Стратегијата предвидува зајакнување на правната рамка за заедниците, процесот на враќање и реинтеграција, вклучувајќи и воспоставување на рамка за мониторинг. И на крај, Стратегијата ги претставува заложбите за: подобрување на внатрешно управување на МЗВ и воспоставување механизми за внатрешна, меѓу-министерска, донаторска, регионална и меѓународна координација; преземање напредни мониторинг активности, известување и оценување на активностите и проектите; обезбедување функционално управување со ажурирани податоци и нивно споделување; достигнување на засилено финансирање за заедниците и повратниците.

Стратегијата за 2014 обезбедува покохерентни цели и мерки од претходната стратегија која се однесуваше на 2010-2013³². Таа ги зема предвид претходните критики³³ кои се однесуваат на прашања како што се одржливост на повратниците и можностите за економски развој, распределба на земјиште, процеси на селекција, затварање на колективните центри, како и институционална координација и управување со податоците. Акцискиот план во прилог на Стратегијата е структуриран за да се идентификуваат активностите што треба да се преземат, индикаторите за успех, одговорните институции и оние за поддршка, временската рамка и финансиските трошоци за реализација. Сепак, постои недостаток на детални конкретни мерки, распоред на роковите и начоветки и финансиски ресурси потребни за спроведување на Акцискиот план.

3.2 Преглед на имплементација на мерки за поддршка на одржлив процес на враќање

Под-секциите подолу го оценуваат воспоставувањето и функционирањето на механизмите одговорни за спроведување на враќањето и помошта за реинтеграција на локално ниво, имено ОКЗВ, работни групи и оперативните групи за враќање. Под-

---

³¹ Имено, раселените семејства кои живеат во колективните центри или приватно сместување, за невладини организации и маргинализирани групи на РЛ, како и за косовските Роми, Ашкалите и Египќаните на Косово.

³² Канцеларијата на претседателот на Владата на Косово, стратегија за заедници и враќања 2009-2013, http://www.kryeministries.net/zck/repository/docs/Strategy_for_Communities_and>Returns_2009-2013.pdf (пристапено 15 септември 2014 година).

³³ Види на пример "Прелиминарни наоди од проценката на заедниците и враќањето 2009-2013", ЕЦМП, 11 септември 2013 година, <http://www.ecmikosovo.org/?p=4990> (пристапено Сеп 15, 2014).

секциите, исто така, ги разгледуваат развојот и користењето на општинските стратегии за враќање, и работата на основните актери на централно ниво, МЗВ.

3.2.1 Општински канцеларии за заедници и враќање (ОКЗВ)

ОКЗВ се клучни тела кои се главен механизам одговорни за практична имплементација на поддршката на повратниците³⁴. Општините имаат обврска формално да ги воспостават овие канцеларии, и да се осигура дека тие се соодветно екипирани и функционални³⁵. Теренските проценки на ОБСЕ забележаа дека на крајот на јуни 2014 година, ОКЗВ биле основани во 34 општини³⁶.

Податоците од мониторингот на ОБСЕ беа искористени за да се види функционалноста на МОЦР во текот на периодот на известување и тоа во однос на четири главни задачи: 1) теренска и проценка на потребите, 2) олеснување на Посетите „Оди и види“ (ГСВ) и посетите „Оди и информирај се (ГИВ), 3) присуство на активности поврзани со процесот на враќање 4) спроведување на активности за поддршка на враќањето (исто така референцирање на активностите преземени од други организации). Табелата ги презентира наодите по општина во Анекс I.

Една важна одговорност на ОКЗВ е да се следи состојбата и на РЛ и на повратниците жители на нивната општина со преземање на теренска проценка на потребите, и врз основа на ова да се даде помош како што е соодветно³⁷. Од оценети 34 ОКЗВ, само 11³⁸ презедоа теренски посети на повратниците или РЛ за да ги проценат потребите и да се обезбедат информации, а од овие 11, посетите се случуваа помалку од еднаш во текот на извештајниот период или само со поддршка од меѓународни организации или локалните НВО.

Според наодите на ОБСЕ, ОКЗВ, заедно со другите релевантни општински канцеларии учествуваа во речиси сите активности кои се поврзани со враќањето организирано од страна на други актери, како што се ГИВ и ГСВ (обично организирани од страна на УНХЦР, ИОМ или ДРК), на состаноците на општинските механизми за повратниците, на состаноците на заедниците на кои се дискутира процесот на враќање или во други активности за поддршка на имплементацијата на проектите за враќање³⁹. Со оглед на тоа дека една од клучните должности на ОКЗВ е да развие, спроведува и следи проекти за унапредување на правата на заедниците на пристап до јавни услуги и да ги поддржи условите за одржливо враќање и реинтеграција, се чини дека малку од нив всушност преземат такви активности по нивна иницијатива. Теренскиот мониторинг на ОБСЕ покажа дека ниту една ОКЗВ не презеде проектни активности надвор од нивната

³⁴ ОКЗВ се главниот фактор за помош на повратниците во Косово, Упатство, *supra*, забелешка 27

³⁵ Регулатива 2010/02 чл. 1 и 5, 10, *supra* забелешка 21

³⁶ ОКЗВ не е формиран во Малишево, но општината назначи службеник да ги извршува должностите. ОКЗВ не е формирано во 4 општини Лепосавиќ, Звечан, Зубин Поток, и Митровица север. Сепак тие ги имаат задржано структурите на УНМИК за заедниците, општински канцеларии кои извршуваат некои ОКЗВ должности за повратниците. Иако не се воспоставени ОКЗВ, прегледот ги покрива овие општини со акцент на клучните функции за поддршка на повратниците

³⁷ Регулатива 2010/02, член 7 и 9, *supra* забелешка 21; Упатство пар 4, *supra*, забелешка 27

³⁸ Урошевац, Гњилане, Каменица, Ново брдо, Партеш, Ранилуг, Подујево, Кина, Грачаница, Липљан, Призрен

³⁹ Регулатива 2010/02, чл 7 (1.7) *supra* забелешка 21

рутинска поддршка за имплементација на МЗВ и донаторските проекти за повратници, која главно се состоеше од мали донации или работа на инфраструктурата.

Од ОКЗВ се бара редовно да го известуваат градоначалникот, советот на општината, и институциите на централно ниво на владата за напредокот постигнат во областа на враќање, репатријација и реинтеграција, како и за прашањата околу правата на заедницата воопшто⁴⁰. Институциите на централно ниво им дадоа неформални инструкции на ОКЗВ да прават месечни, квартални, полугодишни и годишни извештаи како и соодветни обрасци за известување⁴¹. Според податоците на ОБСЕ, во текот на последните 18 месеци значително се подобри придржувањето на ОКЗВ кон обврската за известување, односно бројот на МОЦР кои се придржуваа до ова порасна од 11 на 27 во јули 2014 година⁴². Иако ова е многу позитивно, еден дел од овие извештаи што беа разгледани од страна на ОБСЕ се покажаа како прилично ограничени во детали и опфаќаа малку повеќе од една листа со бројот на повратници и згрижени лица.

3.2.2 Општински работни групи за повратници (ОРГП)

Примарна одговорност на ОРГП е да ги координира и спроведува сите активности на општината поврзани со враќањето и да промовира комуникација меѓу РЛ и нивната заедница на потекло.⁴³ Со ОРГП претседава градоначалникот и таа треба да се состанува еднаш месечно; се состои од членови од заедниците повратници и заедниците приматели, релевантните институции и меѓународни организации. До денес, теренските проценки на ОБСЕ велат дека ОРГП се формирани во 28 од 38 општини; само 10 се функционални, односно се состануваат за да одлучат за помошта за повратниците и да дискутираат за нивната реинтеграција. Сепак, некои од функционалните ОРГП не се придржуваат со барањето на Прирачникот да одржуваат месечни состаноци. На пример, од десет функционални ОРГП, само три одржаа најмалку еден состанок во период од три месеци⁴⁴. Покрај тоа, иако официјалниот состав на ОРГП е во согласност со Упатството⁴⁵, мониторингот на ОБСЕ забележа дека во практика, во многу случаи претставниците на заедниците приматели и на заедниците на потенцијалните повратници не присуствувале или не биле застапени.

3.2.3 Општинска оперативни групи за враќање

Општинските оперативни групи за враќање (Таск форс) се организирани и предводени од ОКЗВ, и имаат примарна улога да ја поддржат работата на ОРГП со проценка и преглед на поединечни барања на РЛ за помош⁴⁶. Според мониторингот на ОБСЕ, во

⁴⁰ Регулатива 2010/02 чл.9 (1.6) supra, забелешка 21

⁴¹ Овој шаблон е релативно едноставен, и е дизајниран да се обезбеди известување од ОКЗВ до МЗВ, Министерството за локална власт и администрација и Канцеларијата за заедници во рамките на Канцеларијата на премиерот.

⁴² Компаративниот период беше од јануари 2013 до јули 2014 година. Трите општини кои не даваа редовен извештај се Партеш, Вучитрн и Грачаница. Додека Мамуша, Малишево, Дечани и Јуник воопшто немаа извештај.

⁴³ Види Прирачник, supra, забелешка 26

⁴⁴ Десетте функционални ОРГП се Урошевац, Ново Брдо, Партеш, Штрпце, Косово Поље, Липљан, Обилиќ, Штимље, Приштина, Призрен. Трите општини што одржаа средба во период од три месеци од април-јуни 2014 година се: Урошевац, Косово Поље, Обилиќ

⁴⁵ Види Прирачник, supra, забелешка 26.

⁴⁶ Упатство, став 4, 5, supra, забелешка 27.

21 од 38 општини формирани се вакви групи, составени од општинските координатори на процесот на враќање и службеници, претставници на МЗВ, УНХЦР и сите релевантни меѓународни организации или НВО партнери во согласност со Упатството⁴⁷. Работата на групите претежно се управува со проект и вклучува оценка пред-враќање и имплементација на помошта. Вообичаено, нивната функционалност е предмет на оценување од страна на релевантни меѓународни имплементатори на проекти за враќање, како ИОМ, УНХЦР и ДРК⁴⁸.

3.2.4 Општински стратегии за враќање

Врз основа на Прирачникот за враќање од 2006, од општините се бара да усвојат и имплементираат општинска стратегија за враќање, со цел да се постават јасни цели и активности за поддршка на враќање на РЛ и нивна реинтеграција во општината⁴⁹. ОКЗВ го координираат изготвувањето на стратегиите, со вклучување на релевантни општински одделенија и членови на ОРГП. Стратегиите ги одобрува ОРГП. Досега во 2014 година, само пет општини⁵⁰ усвоија општински стратегии и / или акциски планови за активности поврзани со процесот на враќање (три други општини⁵¹ имаат произведено нацрти кои допрва треба да се усвојат), но ниедна со планирање на буџет. Општините не направија ниту понудија специфични извештаи за напредокот на имплементацијата на петте општински стратегии и / или акциски планови и затоа не постои јасна информација за степенот на имплементацијата и влијанието на стратегиите за враќање и реинтеграција на раселените лица. Сепак, ОКЗВ известуваат за активностите на стратегијата, како дел од нивниот редовен отчет до општинското собрание, градоначалникот и институциите на централно ниво. Имплементацијата на донесените стратегии има тенденција да биде ограничена на соработка во проекти за враќање финансирани од донатори, како и на учество на општините во активности со процесот на враќање кои се организирани однадвор, како што се ГСВ или ГИВ.

3.2.5 Целокупното функционирање на општинските механизми

Да резимираме, проценките на ОБСЕ од теренот укажуваат дека иако механизмите се дизајнирани да работат заедно за да обезбеди ефективна поддршка за повратниците и РЛ на локално ниво, во реалноста тоа е често не е случај. Во девет општини, Работната група е единствениот механизам кој функционира, било поради тоа што не се основани ОРГП или се нефункционални⁵². Иако работните групи во овие општини извршуваат должности на ОРГП кога станува збор за обработката на барањата за помош, тие не обезбедуваат форум за дијалог и помирување меѓу повратниците и заедниците приматели, што е клучна задача на ОРГП во одржување на одржлив процес на враќање. Функционираат помалку од половина од утврдените ОРГП (10 од 28) и истите се поддржани од страна на Оперативната група⁵³. Во петнаесет општини

⁴⁷ Упатство, став 5, supra, забелешка 27.

⁴⁸ Во времето на пишувањето, ОБСЕ ги немаше потребните информации за да се процени дали оперативните сили ги разгледуваа некои барања за потенцијални враќања во рамките на двенеделна временска рамка, како што е пропишано во Упатството.

⁴⁹ Види Прирачник, supra, забелешка 26

⁵⁰ Ѓњилане (2012-2014) Партеш (2012-2014), Липљан (2014), Обилиќ (2014), Призрен (2012 – 2015)

⁵¹ Урошевац (2014), Ранилуг (Акциски план 2014 – 2016), Ново Брдо (2014-2018).

⁵² Клокот, Ранилуг, Дечане,, Гаковица, Клина, Пеќ, Грачаница, Драгаш, Ораховац.

⁵³ Урошевац, Ново Брдо, Партеш, Штрпце, Косово Поље, Липљан, Штимље, Приштина Обилиќ, Призрен.

ОКЗВ работат само со повратници⁵⁴. Од нив, осум општини имаат над 100 РЛ и поединци кои се заинтересирани да се вратат (ПЗВ)⁵⁵. Анекс II дава табела во која е даден преглед на различни механизми што функционираат во секоја општина.

3.2.6 Министерството и механизмите на централно ниво

МЗВ, иако не беше формално назначено како институционална фокусна точка во Косово за прашањата на раселените, тоа има примарен мандат во процесот на враќање на раселените лица. Министерството е одговорно за развојот, промоцијата и спроведувањето на законската рамка за заштита на правата на повратниците, промовирањето на поволни услови за враќање, лидерство во градење доверба и унапредување на дијалогот меѓу заедниците, развојот и управувањето со програми и механизми со кои се олеснува интеграцијата на заедниците, и координацијата на планирањето и помошта во овие области.

Во однос на повратниците, МЗВ им дава поддршка на општините во оценување на барањата за помош на повратниците и во поднесувањето барања до централните комисији кои работат како дел од процесот на донесување одлуки за големи проекти управувани од донатори. Сепак, недостатокот на јасен мониторинг и слабото прибирање на податоци го отежнува капацитетот на МЗВ да го оцени и да извести за спроведувањето на косовските политики и проекти за враќање. Постои потреба од централизирано управување со податоци со кое ќе раководи МЗВ и собирање и анализа на информациите од локалното ниво и ОКЗВ. Систем со кој раководи МЗВ може да обезбеди детален преглед на потребите и профилите (вклучувајќи родова категоризација), како и поврзан и централизиран систем за управување со случаи, кој ќе се храни со информации од локално и централно ниво. Иако општините изјавуваат дека прават редовни извештаи до МЗВ како што се бара, не е јасно на кој начин МЗВ ги обработува овие извештаи во однос на оценувањето и развојот на политиките.

Од нејзиното донесување во почетокот на оваа година, спроведувањето на Стратегијата главно се фокусираше на остварувањето на проектите поддржани од донатори, имено на проектот за враќање и реинтеграција (ВРК III) и стабилизација на заедниците, финансиран од ЕУ⁵⁶. Како што споменавме погоре, МЗВ, исто така, презема чекори за подобрување на законската рамка за внатрешното раселување, преку воспоставување на работна група за изготвување на законски / политички инструмент за раселените лица во Косово. Врз основа на препораките од работната група, МЗВ започна со профилирање во соработка со УНХЦР и ДРК. Профилирањето ќе обезбеди поделени податоци за раселената популација во Косово според родот, потребите и ранливоста и ќе биде придружувана од правна анализа. На страна од формирањето на оваа работна група, МЗВ уште не презела никакви чекори за подобрување на законската рамка за враќање и интеграција, или за создавање рамка за следење на имплементацијата на законската регулатива⁵⁷. Немаше иницијатива за

⁵⁴ Елез Хан, Качаник, Каменица, Витина, Лепосавиќ, Митровица Југ, Митровица Север, Зубин Поток, Србица, / Вучитрн, Звечан, Глоговац, Подуево, Малишево, Мамуша.

⁵⁵ Митровица Југ, Митровица Север, Лепосавиќ, Вучитрн, Зубин Поток, Звечан Ораховац, Сува Река.

⁵⁶ Види *surra*, забелешка 18, 17, 16

⁵⁷ Види Стратегија, *surra*, забелешка 28, мерка 3.2.

подобрување на внатрешниот менаџмент во МЗВ, а другите Стратегиски мерки, вклучувајќи и подобра координација со други косовските институции преку меѓуминистерска комисија за координација⁵⁸, подобрување на механизмите за мониторинг и евалуација, како и развој на централна база на податоци за повратници, и понатаму останува да се преземат .

4. ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО СОПСТВЕНОСТА

Забележан е мал напредок во заштитата и промоцијата на правата на сопственост и домување за РЛ, и покрај донесувањето на примарното и секундарната законска рамка и напорите на институциите од централно и локално ниво да ја подобрат заштитата на сопственоста и правата на домување преку придржување до меѓународните стандарди на човекови права.

Мониторингот на ОБСЕ на теренот ги идентификува главните прашања кои влијаат на правата на сопственост на РЛ и нивната одлука да се вратат и тоа: одолговлекувањето на одлуките во решавање на спорови поврзани со имот; акумулиран данок на недвижен имот; експропријација; распределба на земјиште за РЛ кои не уживале сопственост или било кое друго правно признато станарско право пред раселувањето; неуспехот да им се признаат правата на оние кои живееле во дивни населби пред раселувањето; регулирање на дивоградбите; и пристап до социјални станови.

Косовската агенција за сопственост (АСК) имаше мандат⁵⁹ да ги прима, регистрира и решава споровите поврзани со имотните барања⁶⁰ за периодот од 27 февруари 1998 и 20 јуни 1999 година. До 31 август 2014 година АСК реши над 96 отсто од овие побарувања; Сепак, АСК се соочува со разни тешкотии во спроведувањето на одлуките кај овие барања, вклучувајќи недостаток на полициска поддршка и мешањето на косовските судови во надлежностите на АСК⁶¹. Во некои случаи, дури и кога е донесено решение од АСК и дивите станари се избркани, повторно се јавува нелегално вселување⁶². Одложувањата во спроведувањето на одлуките на АСК ги

⁵⁸ Во отсуство на формални механизми за координација на меѓуинституционална акција за повратниците, МЗВ се потпира на ад хок иницијативи. Канцеларијата за прашања на заедницата (КПЗ) во рамките на Канцеларијата на премиерот, исто така, спроведува неколку мали проекти кои им помогнаа на повратниците, и има преземено заедничка координација со МЗВ во врска со донаторската поддршка, на состанокот одржан на 14 март 2014 година. МЗВКПЗ, Консултативниот совет на заедниците и Министерството за локална администрација развија и потпишаа заеднички документ за поддршка на заедниците, дел од иницијативата преземена во 2013 година: "Заложба за зајакната соработка и комуникација меѓу институциите на централно ниво кои им служат на косовските заедници", јуни 2013 година; http://kryeministri-ks.net/zck/repository/docs/Joint_document_final.pdf (пристапено 15 септември 2014).

⁵⁹ Дел 3 на Регулативата на УНМИК 2006/50, изменета со Законот бр 03 / Л - 079 бр на Резолуцијата на приходи поврзани со приватен недвижен имот, вклучувајќи земјоделски или комерцијален имот, 15 јуни 2008 година.

⁶⁰ Агенција за сопственост на Косово, <http://www.kpaonline.org/default.asp> (пристапено на 1 септември 2014 година).

⁶¹ Во голем број на случаи, судовите се занимавале со случаи кои беа посебно во надлежност на АСК. Во февруари 2008 Основниот суд на Витина донесе одлука за случај бр. 2074/06 кој беше претходно решен од АСК (случај бр. 306347)

⁶² Во такви случаи, АСК иницира повторно иселување кое се докажа дека тешко се остварува поради несоодветна поддршка од косовската полиција и Обвинителството или поради процедурални недостатоци во АСК (на пример, АСК не ги испраќа случаите на нелегално повторно вселување до КП за да ја спроведе наредбата за иселување), иако мониторингот на ОБСЕ покажува дека соработката меѓу полицијата, судството и централните и локалните функционери од неодамна е подобрена. Мониторингот, исто така, идентификуваше недостатоци во обработката и спроведувањето на повторни случаи на вселување. Обвинителството не успеа да го истакне меѓуетничкиот карактер на овие случаи и да донесе казни кои ќе го одвратат идното вакво однесување. Покрај тоа, и покрај меѓуетничкиот елемент и јасната природа на повторното диво вселување, судовите не ги процесираат со

спречува РЛ да си го повратат имотот и, следствено, слободно и мирно да уживаат во својот имот⁶³.

Слично, најголем дел од незаконски вселените имоти кои припаѓаат на РЛ и понатаму подлежат на данок на недвижен имот, што ги оптоварува потенцијалните повратници со докажување дека тие не се должни да плаќаат акумулирани данок⁶⁴. Ова е од суштинско значење бидејќи без плаќање на данок на имот, косовските институции нема да ги издаваат клучните документи, како што се имотни листови и градежни дозволи, кои ги ограничуваат економски можности за повратниците.

Експропријација на имотот на РЛ е уште едно прашање кое загрижува, особено во текот на изградбата на автопатот Врмица - Мердаре. Во текот на овој процес, беа повредени правата на немнозинските заедници, особено на оние раселените. Министерството за животна средина и просторно планирање не ги извести РЛ чијшто имот бил предмет на експропријација, до нив лично не биле доставени официјалните одлуки и не биле преведени на нивниот јазик како што се бара од страна на законската рамка на Косово⁶⁵, па РЛ не биле информирани за расположливите правни лекови⁶⁶.

Општинските иницијативи за распределба на земјиште на РЛ продолжија во 2013 и 2014 година, главно како дел од меѓународните проекти на донаторите или (ре) конструкција на куќите. Мониторингот на ОБСЕ забележува дека голем број општини не успеваат да се усогласат со законот⁶⁷, во услови кога не се подготвени (или барем не се проактивни) да доделат општинско земјиште за проекти со повратниците, иако тоа е клучен предуслов во повеќето меѓународни проекти финансирани од донатори. Во одредени случаи, распределбата на земјиште не е можна поради недостаток на земјиште во сопственост на општината, па општините се соочуваат со значителни одложувања кога иницираат постапки за размена на земјиште со Агенцијата за приватизација на Косово или кога бараат земја од косовската влада⁶⁸. Покрај тоа, повеќето општини сè уште немаат прецизни податоци за нивните имоти и комплетен попис на општинската сопственост⁶⁹, или се соочуваат со проблеми со заедницата

должна итност и казните често не успеваат да ја одразат тежината на кривичното дело. Според мониторингот на ОБСЕ, помеѓу 2008 и 2013 година, вкупно 326 случаи на ре-вселување во имот под управа на косовската агенција за сопственост (АСК) беа поднесени од АСК до органите на прогонот. За повеќе информации и препораки за косовските институции за решавање на проблемот со нелегалните вселувања

⁶³ Член 1, Протоколот 1, Европската конвенција за човекови права и основни слободи, која е директно применлива во Косово врз основа на член 22 од Уставот, *supra* забелешка 2.

⁶⁴ Проект на ЕУ, за понатамошна поддршка на бегалците и внатрешно раселените лица: оданочување на недвижен имот на внатрешно раселените лица во Косово, на располагање во http://www.pravnapomoc.org/web/analysis_of_gaps_5.pdf (пристапено на 10 октомври 2014 година).

⁶⁵ Законот бр 02 / L- 37 за употреба на јазиците, 27 јули 2006 година.

⁶⁶ Согласно Законот за експропријација бр 03 / L- 205 со измени и дополнувања на Законот бр 03 / L- 139 за експропријација на недвижен имот, 10 декември 2010 година

⁶⁷ Види член 10 од Законот бр 04 / L- 144 на Распределба за користење и размена на недвижниот имот на општината, 22 ноември 2012 година.

⁶⁸ Со цел да се ублажи проблемот со недостиг на земјиште во сопственост на општината, во многу општини се покренати постапки на размена на земјиште со АПК или побарале од косовската влада да ја поврати сопственоста врз претпријатијата во општествена сопственост според член 12 и 13 од законот бр. 04/ L- 144 на Распределба за користење и размена на недвижниот имот на општината, 22 ноември 2012 година.

⁶⁹ Редовниот мониторинг забележува дека општините кои имаат завршено попис на општинскиот имот презедоа афирмативни мерки за решавањето на станбените потреби на безимотните раселени и репатрирани лица преку распределба на земјиште. Општините Пеќ и Исток (со поддршка од УСАИД) беа во можност да одговорат на барањата на безимотните РЛ во Црна Гора, со навремена распределба на парцели регистрирани во пописот како општинска сопственост. Спротивно на тоа, Ѓаковица и Клина не го завршија процесот на попис и не беа во можност да дадат навремени одговори на барањата во проектите поврзани со барањата поради проблемите во идентификување на земјиште за распределба во сопственост на општината.

примател. На неколку наврати претставките поднесени од заедниците приматели против планираните распределби на земјиште (споменати подолу во Дел б) имаат сериозно влијание врз враќање на раселените лица, не само поради долгите процедури за идентификување на алтернативно земјиште за распределба.

Многу раселени косовски Роми, Ашкали и косовски Египќани живееле во диви населби пред нивното раселување, па се соочуваат со проблеми со докажувањето на какво било станарско право на владение пред нивното враќање⁷⁰. Покрај тоа, мониторингот на ОБСЕ бележи мал напредок во регулирање (легализација) на дивоградбите, а поголемиот дел од општините немаат усвоено просторни планови, кои треба да ги вклучуваат и дивите населби како што бара Законот за просторно планирање⁷¹. Кабинетот на премиерот се' уште не ја одобри Стратегијата за регулирање на дивоградбите 2011-2015, и сите РЛ кои сакаат да се вратат во овие населби продолжуваат да се соочуваат со проблеми со регистрирање на сопственоста, со градежни дозволи, легализација на градбите, данок на имот, итн .

На крајот, Законот за финансирање на посебни програми на домување⁷² вклучува одредби според кои семејствата што се бездомни како резултат на уривање на домовите во конфликтот имаат право на социјален стан. Сепак, одредбите на законот засега не се искористени за решавање на ургентни потреби за домување на раселените лица, на пример таму каде што се соочуваат со иселување⁷³.

5. БЕЗБЕДНОСНИ ПРАШАЊА

5.1. Безбедноста за повратниците во местата на враќање

ОБСЕ врши мониторинг и ги регистрира⁷⁴ инцидентите кои влијаат на безбедноста на заедниците во Косово. Во периодот август 2012 – јули 2014, ОБСЕ евидентираше 1181 безбедносни инциденти кои потенцијално влијаеја врз перцепцијата за безбедност на заедниците. Од нив, 232 случаи (речиси 20 проценти од вкупниот број на инциденти) ги погодуваа локациите во кои се враќаа, главно, косовските Срби повратници.

⁷⁰ Специјалниот известувач за внатрешно раселени лица го нагласи овој проблем во својот извештај за Косово во јуни 2014: "Иако повеќето Роми, Ашкали и Египќани ВРЛ имале приватни куќи, нивната сопственост никогаш не била регистрирана и немаат лични документи и евиденција за своите домови . Поголемиот дел од безимотните повратници припаѓаат на Ромите, Ашкалите и Египќаните, и тие сметаат дека е многу тешко да се вклучат во проектите за реконструкција на куќите. Околу 30 проценти од Ромите, Ашкалите и Египќаните повратници со второстепена раселеност. Генералното собрание на ОН *Извештај на Специјалниот известувач за човекови права на внатрешно раселените лица . Фолоуап мисија во Србија, вклучувајќи го и Косово*, 5 јуни 2014 година. Види исто така, Извештај на ОБСЕ, *Проценка на одговорот на општините на дивите населби во Косово*, декември 2011 година, достапен на <http://www.osce.org/kosovo/86273> (пристапено на 10 октомври 2014 година).

⁷¹ Законот бр 04 / L- 174 за просторно планирање, 7 септември 2013 година, член 15 и 16. Види исто така МЖСПП , Прирачник за регулирање на дивоградбите во Косово, октомври 2012 година Додека неколку општини имаа претходно усвоени просторни планови, во август 2013 беа направени промени во терминологијата и форматот на општинските документи за просторно планирање и поголемиот дел од општините се' уште не ги исполнува новите барања.

⁷² Закон бр 03 / L- 164 за домување и финансирање на конкретни програми, 25 февруари 2010 година.

⁷³ На пример, случаи на затворање на колективните центри во општините Гњилане и Штрпце: по приватизацијата колективниот центар "фабрика за фрижидери" во општина Гњилане е затворен, а колективниот центар Јуник во Штрпце се очекува да се затвори во октомври 2014 година. Иако беа постигнати договори меѓу општините и МЗВ за овие два случаи, се' уште треба да се најдат и имплементираат трајни решенија за РЛ кои живеат во колективните центри.

⁷⁴ Мониторингот на ОБСЕ ги бележи инцидентите за кои се смета дека потенцијално влијаат врз заедниците што се во нумеричко малцинство на општинско ниво, како заедниците на косовските Албанци во општините со српско мнозинство. Информациите се собираат од различни извори, како што се интервјуа на вработените во ОБСЕ со членови на заедницата и општинските власти, извештаи од други меѓународни организации, извештаи на косовската полиција и извештаите на медиумите.

Во принцип, инцидентите во местата на враќање почесто беа регистрирани во регионот Пеќ додека помалку инциденти беа регистрирани во регионите Призрен, Урошевац и Митровица. Инцидентите насочени кон повратниците и местата на враќање варираа од ситни кражби и помала штета на имотот, до посериозни случаи на кражба, често на трактори, земјоделска механизација и добиток, провали во населени и ненаселени куќи на повратниците или областите на враќање, илегалното вселување или узурпација на станови и земјиште, вербално и физичко малтретирање на повратниците, инциденти со пукање и палење на куќите на повратниците.

Мониторингот на ОБСЕ како најчест вид на инциденти што влијаат на повратниците и местата на враќање ги регистрира грабежите во ненаселени куќи на косовските Срби⁷⁵. Имотите оставени празни подолг период претставуваат лесна цел, па иако таквите кражби можеби се од чисто економски мотив, реакциите на заедницата укажуваат на тоа дека таквите инциденти го обесхрабруваат враќањето, особено кога сторителите остануваат неидентификувани. Заедниците на повратници се, исто така, предмет на повторени ситни кражби и оштетување имот во области што се постојано населени⁷⁶. Забележана е бесправна сеча на шумите во приватна сопственост во местата на враќање главно во општините Пеќ и Исток⁷⁷, обично за време на летните месеци, кога започнува сечата на огревно дрво за зима. Инцидентите поврзани со овие активности предизвикуваат загриженост кај локалното население, полицијата има тешкотии да се справат со нив бидејќи честопати се инволвирани вооружени криминални групи.

Цел беа и црквите и објектите на верско наследство во местата на враќање⁷⁸, вклучувајќи ги и гробиштата, а посетите на верските објекти на Српската православна, исто така, беа предмет на безбедносни инциденти, од кои најновиот се случи во август 2014 година⁷⁹. Посериозните инциденти вклучуваа случаи на малтретирање пријавени од страна на повратниците, вклучувајќи вербална злоупотреба и каменување на куќите од страна на групи или поединци од другите заедници во градовите Клина и Пеќ и околните села⁸⁰. Тринаесет подметнувања на пожар беа причина за палење на ненаселени куќи на косовските Срби куќи меѓу август 2012 и јули 2014 година⁸¹. Како што пишува во Поглавје 6, во одредени места на враќање тензиите меѓу заедниците се

⁷⁵ Често се пријавуваат оштетувања на врати и прозорци, украдени апарати за домаќинство и мебел, како и снабдувањето со храна. На неколку наврати регистрирани се уништувања на бунари, дворни огради и други објекти во близина на куќите. Ваквите инциденти најчесто се случуваат во Клина, Пеќ, Урошевац, Исток.

⁷⁶ На пример, пумпата за вода користена од страна на косовските Срби повратници во селото Грабац во Клина беше украдена осум пати помеѓу 2004 и 2013. Последната пумпа беше украдена во декември 2013 година, и беше заменета со донација од МЗВ во јули 2014 година. Се' уште не се идентификувани сторителите на овие кражби.

⁷⁷ Извештаите обично ги покриваат областите околу селата Љевоша, Тучеп, Кош, Осојан и Ѓураковац

⁷⁸ Прозорците на Православната Црква Бабљак во Урошевац беа скршени во јануари 2013 година и три пати во три последователни месеци во 2014 година, вклучувајќи и кражба во 2014 година. Беа пријавени и оштетувања на надгробни споменици во Исток и околните села (Опрашке, Зак, и Кош).

⁷⁹ Мониторингот на ОБСЕ, исто така, забележува дека повратниците што ги посетуваат местата на потекло за погребни церемони, се соочуваат со загриженоста за безбедноста. Еден неодамнешен случај вклучуваше 300 косовски Албанци кои го блокираа патот кога верници (вклучувајќи и потенцијални повратници) се обиде да го посети уништениот манастир во село Муштуште, општина Сува Река на 28 август, место кое има доживеано безбедносни инциденти во минатото.

⁸⁰ Осојан, Зац и Гребник. Најновиот случај со каменување бил пријавен во општина Клина, со таргетирање на исто семејство двапати во рок од десет дена во јули 2014 година.

⁸¹ Инциденти беа пријавени во: Дугањево, 3 декември 2012 година; Градот Ораховац, 29 ноември 2012 година; Косово Поље, 14 ноември 2012 година; Пеќ, 9 октомври 2012 година; Бело Поље, 16 и 21 јануари 2013 година, и 7 октомври 2013; Дршник, 6 јануари 2013 година и 9 февруари 2014; Клинавац, 21 јануари 2013 и 31 јануари 2014 година; и Бича на 23 и 24 мај 2013.

особено високи: инциденти, вклучувајќи протести и блокади на патиштата биле регистрирани во општините Митровица Северна и Сува Река⁸².

5.2 Одговорот на косовските институции на безбедносните инциденти

Во повеќето случаи, повратниците ја известуваат КП за инциденти во местата на враќање, како и за инциденти врз верски објекти. Во овие случаи, мониторингот на ОБСЕ покажува дека КП отвора истрага. Сепак, на моменти, членови на заедницата велат дека се чувствуваат обесхрабрено да ги пријават инцидентите, бидејќи не очекуваат дека извршителите ќе бидат идентификувани и не веруваат дека КП ќе ги информира за понатамошниот тек на истрагата и дали овие случаи завршуваат со гонење. Овој недостаток на доверба меѓу повратниците и КП директно влијае на перцепцијата за безбедност на повратниците и може да го попречат процесот на враќање.

Повеќето од сериозните инциденти споменати погоре, како што се подметнувањето пожар, пукање или напади, добиваат осуда од страна на градоначалниците или од други високи општински функционери. Министерот за заедници и враќање редовно објавува јавна осуда на таквите инциденти и во некои случаи го посетува теренот. Сепак, мониторингот на ОБСЕ покажува дека не сите од овие осуди стигнуваат до засегнатите заедници или до мнозинското население во таа област. Осудите обично се објавуваат на општинските веб-сајтови или информативните билборди, а не преку локални (радиодифузни) медиуми. Во принцип, брзата осуда и посетите на терен од страна на високи претставници се од суштинско значење во решавањето на негативните влијанија врз перцепцијата за безбедност предизвикани од инциденти.

Во март 2013 година, КП формираше специјална единица за заштита на културното наследство и верските објекти, со четири под-единици кои обезбедуваа 24-часовна заштита на 24 локации на Српската православна црква и редовно патролираа и посетуваа 169 локации во регионите на Приштина, Митровица, Пеќ и Призрен. Позитивен развој е неодамнешната подобра застапеност на заедниците и религиозните групи во Општинските совети за безбедност на заедницата (ОСБЗ). Мониторингот на ОБСЕ забележува некои корисни, иако ограничени, чекори напред во однос на разговорите што ги води ОСБЗs околу безбедносните прашања кои влијаат во заедниците кои се бројчано помали во општината⁸³ и активностите што се преземаат за да се помогне во решавањето на овие проблеми.

---

⁸² Од крајот на 2012 година, протести и блокади на патиштата спречија нова градба во Митровица / Север, а изградбата на куќи за косовските Албанци и косовските Срби заедници во Брѓани и Витакут предизвика тензии; повеќе протести беа организирани од страна на двете страни во 2013 и 2014 година. Општина Мушутеште и Сува Река се уште некои од локациите погодени од редовни безбедносни инциденти и протести; види инцидент на 28 август 2014 година, supra, забелешка 81.

⁸³ Позитивни примери каде што на состаноците на ОСБЗ беше дискутирано за загриженоста за безбедноста на заедниците во нумеричко малцинство на општинско ниво беа забележани во Пеќ и Драгаш. Во принцип, ОСБЗ средбите во други општини вклучуваат извештај за релевантните безбедносни инциденти, обезбедени од страна на полицијата, но недостига заеднички акција за решавање на проблемите.

6. ПРОБЛЕМИ КОИ СЕ ОДНЕСУВААТ НА ЗАЕДНИЦИТЕ ПРИМАТЕЛИ

Извештајот на ОБСЕ во 2012 за доброволни враќања⁸⁴ истакнува дека меѓуетничките тензии доведоа до одолговлекување на процесот на враќање во неколку области и заклучи дека е потребен поголем напор од сите актери, особено од косовските институции, во справувањето со овие прашања за да заживее политичка поддршка на процесот на враќање којашто стагнира: овие заклучоци од извештајот од 2012 остануваат релевантни.

6.1 Отпорот на заедниците приматели кон повратниците

Ситуацијата во „областите во кои враќањето оди тешко“, идентификувани во извештајот на ОБСЕ за 2012⁸⁵, и кои ги покриваат регионите на Призрен, Пеќ, Урошевац и Приштина, нема значителен напредок во периодот август 2012 година до јули 2014 година, со случување на јавни протести против повратниците од кои последните се во август 2014 година⁸⁶. Идентификувани се и дополнителни проблематични локации, претежно во регионот Митровица⁸⁷, каде што процесот на враќање и за косовските Срби на југ и косовските Албанци на северот е високо исполитизирано и отежнато со безбедносните инциденти⁸⁸. Во други региони, заедниците приматели во Пеќ и Призрен изразија силно спротивставување за враќање на косовските Срби⁸⁹, одбивајќи да имаат каков било контакт со потенцијалните повратници и се спротивставуваат на организирање на која било иницијатива за повратниците, вклучувајќи ги ГСВ или ГИВ.

Исто така, во текот на извештајниот период заедниците приматели во шест општини⁹⁰ активно потпишуваа петиција против враќањето на раселените лица. Во еден случај оправдувањето за петицијата беше дека потенцијалните повратници⁹¹ вршеле наводни воени злосторства. Други наведуваа загриженост за безбедноста тврдејќи дека РЛ не потекнуваат од дотичната локација во која им се доделуваше земја за да се вратат, (последните случаи ги загрижија косовски Роми, Ашкалите и косовските Египќаните раселени во Црна Гора и поранешната југословенска Република Македонија⁹²).

⁸⁴ *Supra*, забелешка 1

⁸⁵ Следните се идентификуваат како локации тешки за враќање: Кијево, Млечан, (општина Малишево), Дворан, Лешане, Муштуште, и Сопина (општина Сува Река) во Призрен регионот. Општина Ѓаковица, Дреновац, Јеловац и Душевиќи (општина Клина), Љубениќ (општина Пеќ), и Лочане (Дечане) во Пеќ регионот. Словиње (општина Приштина и регион). Горно Нередиќмље (општина Урошевац и регион). Види извештај на ОБСЕ (2012), *supra*, забелешка 1.

⁸⁶ Јавни протести се случија во Муштуште (општина Сува Река) во август 2014 година.

⁸⁷ Евидентираниите локации се: Врница (општина Вучитрн), Брѓани (општина Митровица), и Рудник и Кучица села (општина Србица).

⁸⁸ Во Брѓани и Митровица север, каде што процесот на враќање беше инициран од страна на јужната општина Митровица во крајот на 2012 година, се појавија тензии во текот на извештајниот период. Изградбата на куќи за семејства на косовските Албанци не беше прифатена од страна на заедницата примател на косовските Срби, кои протестираа, поставија блокади на патиштата и ја попречија изградбата на куќите на различни начини. Во исто време, започнаа градежните објекти за косовските Срби со средства од српската влада. Се случија неколку инциденти, како што се оштетување на нови и сè уште незавршени куќи.

⁸⁹ Случаите ги вклучуваат: Кориша (општина Призрен), Мухаџер Талиновац (општина Урошевац), и Оптеруша (општина Ораховац) и Штупељ (општина Клина).

⁹⁰ Исток, (Мужевине) Ѓаковица, Пеќ, Обилиќ, Клина (Дресник), и општините на Исток

⁹¹ Таков беше случајот во селото Мужевине (општина / Исток): во ноември 2012 година заедница примател потпиша петиција против враќањето на четворица косовски Срби во нивното село, наведувајќи криминални активности за време на конфликтот во 1999 година

⁹² Други пет петиции се случиле во општините Ѓаковица, Пеќ, Обилиќ (Плементина), Клина (Дресник) и Исток општините.

6.2 Одговори на општините на отпорот на заедниците кон процесот на враќање

И додека од општините се бара да обезбедат услови за одржливо враќање и за стабилизација на заедниците⁹³, нивните одговори на добивање отпор од страна на заедниците варираше од случај до случај. Во поголемиот дел од проблематичните локации, општините не презедоа никаква акција да посредуваат со заедниците приматели за поддршка на процесот на враќање⁹⁴, а во некои случаи официјални лица одбија да се вклучат во било каква активност на помирување, дури и кога поддршката беше понудено од страна на ОБСЕ и други организации⁹⁵. Сепак, некои општини презедоа позитивни чекори и направија значаен напредок, дури и кога постоело значително противење кон процесот на враќање⁹⁶. Но, постојат и случаи каде што општинските напори за да се олесни дијалогот меѓу заедниците приматели и потенцијалните повратници не успеале поради продолжениот отпор на заедницата кон процесот на враќање⁹⁷. Во еден случај општината презела мерки да се олесни дијалогот⁹⁸, во четири други општини одговорија со идентификување на алтернативни земјиште за распределба⁹⁹, а во еден случај на општината не презела никаква акција како одговор на петицијата¹⁰⁰.

Имаше примери каде што ОКЗВ, заедно со градоначалниците и замениците, се вклучија во иницијативи за изградба на довербата и олеснување на дијалогот меѓу заедниците на примателите и (потенцијалните) повратници, како во селото Плементина во општина Обичиќ. Сепак, не беа инволвирани други актери и други општински механизми за заедници, како што се ОРГП, заменик-претседателите на општинските собранија, комисиите за заедници, општинските совети за безбедност на заедниците, иако во согласност со својот мандат за обезбедување на интеграција на заедниците, тие значително можеа да придонесат за процесот на посредување.

7. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ

Раселувањето кое произлезе од конфликтите на Западен Балкан во 1990-тите години поттикна голем број на меѓународни и регионални напори, но ниту еден не се

⁹³ Видете во Прирачникот, пар . 19 , сурга, забелешка 26 .

⁹⁴ Таква акција не беше преземена во: Кијево, Млечан (општина Малишево), Дворане, Лесане и Сопино (општина Сува Река), општина Ѓаковица, Дреновац, Душевиќ, Јеловац (општина Клина), или во Љубениќ(општина Пеќ).

⁹⁵ На пример, во Кориша и Дреновац во општина Клина.

⁹⁶ Горње Неродимље во општина Урошевац и Муштуште во Сува Река се примери на општинска поддршка за повратниците што доведе до значаен напредок. Процесот на враќање во Горње Неродимље дојде до застој во почетокот на ноември 2010 година, кога албанската заедница примател ги спречи ГСВ на раселените косовски Срби, со организирање протести поради наводни воени злосторства. Во Муштуште, советот на селото исто така се противел на враќањето тврдејќи дека албанската заедница примател уште не е подготвена да го прифати тоа.

⁹⁷ Два такви примери се селата Лочане и Словиње во општина Липљан, каде што со поддршка на ОБСЕ, ОКЗВ организираше две одделни средби меѓу заедниците приматели и потенцијалните повратници без успех.

⁹⁸ Во селото Плементина, општина Обилиќ (со надворешна поддршка) беа организирани средби во 2014 година со потенцијалните повратници и заедницата примател: иницијатива е во тек, и досега не успеала да се справи со постојаните отпори на заедниците приматели кон потенцијалните повратници, и двете групи од ромската заедница на Косово.

⁹⁹ Особено во општините Ѓаковица, Пеќ, Клина (село Дресник) и Исток.

¹⁰⁰ Село Мужевине, општина Исток / Исток.

фокусираше на раселувањето од Косово¹⁰¹. Иако беше постигната некаква билатерална соработка, немаше сопфатен договор меѓу владите: соработката на регионално ниво се' уште не е систематска и недостатоците продолжуваат да влијаат врз напредокот на процесот на враќање. Стратегијата за Косово за заедници и враќање (2014-2018) вклучува стратегиска цел да се воспостават механизми за координација со донаторите и регионалните и меѓународните учесници, но истата не наведува конкретни акции за воспоставување на овие механизми¹⁰².

7.1 Клучни области погодени од регионалната соработка

Постојат бројни прашања на регионално ниво кои бараат внимание и соработка. Собирањето податоци и управувањето, официјалната документација и координација на помошта и ангажманот со раселените групи и поединци се трите клучни области што бараат регионален ангажман. Во Западен Балкан има слаба регионална соработка во **собирањето и управувањето со податоци**. Лошата координација и размена на информации значи дека дури и 15 години по конфликтот на Косово во 1999, се' уште е недостапно сеопфатно профилирање на РЛ. Ова го попречува развојот на поприспособени програми за помош и правилен избор на корисници, вклучувајќи го и ризикот на упатување помош на погрешна адреса¹⁰³. Исто така, слабата размена на информации за бројот на РЛ и потенцијалните повратници, претставува бариера за **ефективно планирање**, како во однос на способноста на институциите да ја предвидат помошта за повратниците што веројатно ќе ја побараат или мерките за поддршка што се неопходни за интеграција во местото на раселување.¹⁰⁴

Официјалната документација е уште една клучна област која бара регионално внимание и соработка. Процедурите за добивање документи остануваат сложени и неконзистентни, особено оние поврзани со издавање на документи, а не постојат ни институционални механизми за решавање на спорни прашања (како што е валидноста). Како резултат на тоа, проблематичниот пристап до користење на официјални документи издадени од страна на институциите во местото на потекло или на раселување води кон правна несигурност за оние кои се обидуваат да се регистрираат, да го докажат нивниот граѓански статус, сопственоста или степенот на образование, или кои се обидуваат да се усогласат со административните процедури и процедурални барања за враќање или за социјална помош. Соработката помеѓу институциите е, исто така, клучна за оние РЛ кои сакаат локлано да се интегрираат во местата на раселување: процесот бара бројни документи што овој процес ги бара, пак се однесуваат на документи кои можат да се добијат само од владините институции¹⁰⁵. Таквите ситуации претставуваат вистински предизвик, особено за оние РЛ кои ги загубија сите документи и не можат да го докажат своето правно постоење. Воспоставувањето на систематска регионална соработка и механизми за олеснување

¹⁰¹ Црна Гора е сепак единствената држава која во својата Регионална програма за домување, основана со сараевскиот процес за раселувањата 1991-1995 вклучи лица раселени од Косово

¹⁰² Види Стратегија, мерка 4. 2, supra, забелешка. 28

¹⁰³ На пример, кога РЛ аплицираат за помош во земјата на потекло и земјата на раселување или бараат помош неколку пати.

¹⁰⁴ Сепак има некои области на податоци кои треба да се чуваат во институциите, на пример податоци за потенцијалните барања за азил

¹⁰⁵ На пример: документи за граѓански статус, официјална потврда на поранешниот работниот статус, квалификации, и др.

на овие административни процеси, вклучувајќи и меѓусебно признавање на официјалните документи од сите вклучени институции, се особено потребни.

Недостигаат и институционализирани постапки или механизми кои на РЛ ќе им обезбедат информации за прашања од нивен интерес. Ова е особено важно кај **правата на сопственост**, бидејќи повеќето РЛ уште не можат да добијат ажурирани информации за статусот на нивниот имот, треба да се распрашуваат преку вонинституционални, неформални канали и контакти со меѓународни организации, невладини организации или здруженија на РЛ. МЗВ има намера да го зајакне својот тим за јавно информирање и планира објавување и дистрибуција на брошури за РЛ надвор од Косово¹⁰⁶, како и спроведување на теренски активности преку медиумите, чекори кои кога ќе се имплементираат треба да помогнат во одговорањата на овие потреби.

Генерално, постои голема потреба од **зголемена информираност и доближување до РЛ**, кои често се чини дека се несвесни за своите права и можностите за помош и кои бараат информации од двете институции, и во местото на нивното раселување и во местото на нивното потекло. ГИВ и ГСВ се, на пример, многу важни алатки за поддршка на РЛ во донесувањето важни одлуки, и бараат соработка меѓу соодветните институции.

7.2. Сегашната ситуација со регионалната соработка

Регионалната соработка се подобрува и институциите покажаа зголемена посветеност кон своите колеги од регионот во последниве години. Соработката меѓу Косово и Црна Гора, и меѓу Косово и на поранешната југословенска Република Македонија, се одржува редовно на министерско ниво, во однос на помошта, односно пристапот до граѓанска регистрација и размена на информации за поединци кои се заинтересирани да се вратат на Косово. Техничките билатерални меморандуми за разбирање потпишани за спроведување на проекти за помош финансирани од ЕУ се важни индикации за посветеност и соработка од двете земји на раселување.

Во Косово, МЗВ и ОКЗВ преземат активности за доближување до РЛ во Црна Гора и поранешната југословенска Република Македонија, во соработка со соодветните институции, да се обезбедат информации директно или преку надлежните институции во местата на раселување, да се осигураат дека РЛ се информирани за условите за враќање¹⁰⁷ преку ГСВ и ГИВ. Косовските институции, исто така, добиваат и регистрираат барања за помош на повратниците преку ОКЗВ; Сепак, во отсуство на централно координиран институционален механизам за прием на барања, ова функционира преку разни канали кои ги вклучуваат самите поединци, канцелариите на УНХЦР, невладините организации или РЛ здруженија, кои ги испраќаат барањата на РЛ до релевантните ОКЗВ. Косовските институции се, исто така, одговорни за оценување

¹⁰⁶ Види Стратегија, 1.4.1, *supra*, забелешка. 28 .

¹⁰⁷ Како што се социо-економска состојба, безбедноста, перцепциите на заедницата примател, итн за да се информираат РЛ за одлуките за враќање или за алтернативите, како што се локалната интеграција во местото на раселување или преселување во трета земја.

на условите за живот на жалителите и за сопственоста на имотот, како дел од процесот на донесување одлуки за помош на повратниците. За ова се потребни официјални информации од властите во местото на раселување. Меѓувладината соработка кај регистрацијата на граѓаните, која вклучува мобилни тимови составени од косовски и црногорски официјални претставници кои спроведуваат теренски посети во Црна Гора¹⁰⁸, се покажа како многу ефикасен и позитивен пример за регионална соработка кој донесува директна и практична корист за раселените лица.

Без соработка меѓу институциите и во местото на раселување и во местото на потенцијалното враќање, целосната имплементација на трајни решенија останува попречена. Иако голем број на практичните потреби треба да се решат на техничко ниво, меѓу-владиите заложби за соработка на политичко ниво можат да се покажат како многу корисни за полесен напредок на работно ниво¹⁰⁹.

8. ЗАКЛУЧОК И ПРЕПОРАКИ

Како резиме, петнаесет години по конфликтот во 1999 година, и покрај значителна меѓународна помош и насочени програми, голем број на раселените лица во и надвор од Косово останаа без трајни решенија. Бројот на повратниците во Косово се намалува секоја година. Оваа област останува важен предизвик за косовските институции и приоритет за напорите на европската интеграција¹¹⁰.

Преземени беа важни чекори за решавање на проблемот со раселените лица по конфликтот Косово, со институционален, правен и политички развој, а напредок е постигнат и со повратниците. Сепак, со прегледот на законската и политичка рамка идентификувани се значајни празнини во примарното законодавство и недостатоци во клучните политички документи. Прегледот на спроведените активности за поддршка на враќањето покажуваат дека општините не успеаја да ги исполнат своите обврски, а многу локални механизми не функционираат соодветно или редовно. Исто така, МЗВ треба да ја подобри ефикасноста во голем број на области, особено во собирање на податоци и нивното управување, како и комуникацијата и координацијата со општините и другите тела на централно ниво. Имотните прашања го попречуваат напредокот на процесот на враќање во голем број случаи, со многу раселени лица кои се засегнати или со попреченото остварување или потврдување на нивната сопственост на имот во нивните места на потекло или со пречките предизвикани од распределбата земјиште во програмите за помош во домувањето. Безбедносните инциденти продолжуваат да влијаат врз повратниците и местата на враќање и врз

---

¹⁰⁸ Оваа заедничка посета беше спроведена мај 2014 и резултираше со регистрација на 135 лица.

¹⁰⁹ "Процесот Сараево" на пример, претставуваше една политичка заложба на високо ниво проследена со технички состаноци за да најде развие решение за зајакната соработка за решавање на раселувањето. Технички состаноци резултираа со регионална програма за домување финансирана од донатори, заеднички управувана од четири земји (Хрватска, Србија, Босна и Херцеговина и Црна Гора).

¹¹⁰ Акцискиот план за Европско партнерство (ЕПАП) 2012 за Косово ги истакнува мерките и позитивната обврска на косовските институции да "го олеснат и промовираат враќањето на бегалците и раселените лица од сите заедници". ЕПАП 2012 година, усвоен на 9 август 2006 година, стр. 57. http://www.mei-ks.net/repository/docs/European_Partnership_Action_Plan_2012.pdf (пристапено 15 септември 2014 година).

перцепцијата за безбедноста на заедниците, а се движат од ситни инциденти до посериозни грабежи, напади и подметнување пожари. Повратниците ги засега отпорот од заедниците приматели, кои ги блокираа потенцијалните повратници во голем број на локации низ Косово. И на крај, таму се' уште е ограничена соработката помеѓу институциите во Косово и регионот, каде што во моментот живеат раселените лица од Косово. Иако соработката е подобрена во последниве години, понатамошниот напредок ќе донесе голем број на практични и стратегиски предности за процесот на враќање.

Препораки

За институциите во регионот на Западен Балкан, посебно Србија, Црна Гора и поранешната југословенска Република Македонија коишто се одговорни за раселените лица и повратниците:

- Надлежните институции на централно ниво треба да ја подобрат координацијата во неколку области. Размената на информации и споделувањето на податоците се особено важни, особено како информација за програмите за помош кај стратегиското планирање. Комуникацијата е друга клучна област која што може да се подобри преку назначување на фокусни точки во соодветните министерства или агенции, и со одржување состаноци за техничка координација.
- Надлежните институции треба да постигнат договор за признавање на официјалните документи издадени од институциите во регионот, со цел да се олесни обработката на барањата на раселените лица за повратничка помош, интеграција во местото на расселување, граѓанската регистрација и социјалната помош.
- Надлежните институции треба да соработуваат во подобрување на информациите и доближување до раселените лица, потенцијалните повратници и заедниците приматели, во градење на позитивни примери, како што се заедничките мобилни теренски тимови од Косово и Црна Гора кои се користеа за граѓанска регистрација во Црна Гора во 2014 година.
  - Релевантните институции треба да ги прошират официјалните заложби за соработка и надвор од постоечките проекти на министерствата и да склучат договори за поширока соработка, како што се областите споменати погоре, особено кај редовната комуникација, информациите и споделувањето податоци, признавањето на документи и помош за раселените лица

До косовските институции на централно ниво:

- Треба да се зголеми институционалната соработка, на централно ниво и помеѓу централното и локалното ниво, за да се обезбеди напредок во спроведувањето на обврските кон косовските повратници, и тоа преку воспоставување на формални механизми за координација како што е

предвидено во Стратегијата на МЗВ. Важно е да се обезбеди силно политичко водство кое ќе осигури спроведување на обврските што ќе доведе до практичен напредок.

- АСК и органите на прогонот треба да ја подобрат соработката за брзо и ефикасно решавање на случаите на незаконско повторено вселување во имотите. Имено, АСК веднаш треба да поднесе извештај до КП, како и Канцеларијата на Обвинителството, да се обезбеди навремено бркање на дивовселените станари.
- Косовското Министерство за животна средина и просторно планирање треба да го измени Законот за експропријација на недвижен имот со цел да се надминат недостатоците во процесот на известување, особено во однос на раселените сопственици на имот, и треба да усвои Стратегија за регулирање на дивоградбите.
- Косовското Министерството за финансии треба да го измени Законот за данок на недвижен имот за решавање на прашањето на одговорноста на раселените лица за уплата на акумулираниот данок на имот за нивниот имот во кој се вселени други лица.
- Косовската полиција треба да ја осигури безбедноста на сите заедници и да реагира брзо и ефикасно кај инцидентите кои влијаат врз заедниците кои на општинско ниво се бројчано помали, признавајќи ја посебната чувствителност на случаите кои се однесуваат на повратниците, и преку лица задолжени за врски со заедницата да ги увери засегнатите заедници и да сподели соодветни последователни информации за случаите.
- Агенцијата за приватизација на Косово треба да ги олесни процедурите за размена на земјиште со општините во согласност со законот, особено во случаите кога е потребно земјиште за проекти поврзани со повратниците.

До Министерство за заедници и враќања (МЗВ) на Косово:

- МЗВ треба да преземе чекори за зајакнување на правната рамка за враќање да обезбеди детални упатства за обврските на косовските институции. Иако е добродојдена иницијативата за изготвување на закон за внатрешно раселени лица, од примарното законодавство, исто така, се бара да обезбеди јасна рамка и ги дефинира одговорностите во однос на раселените лица кои во моментот се надвор од Косово, како и да воспостави процедури и механизми за да се обезбедува остварување на нивното право да се вратат.
- Обврските од Стратегијата за заедници и враќања (2014-2018) на МЗВ треба да се спроведуваат, придружниот Акциски план да се зајакне со дополнителни детали со временски рамки и буџет, а годишните извештаи за напредок да се објават и дистрибуираат.
- МЗВ треба да воспостави формални, централно раководени институционални механизми за примање и обработка на барањата на повратниците (и за ГСВ и ГИВ).

- МЗВ треба да го подобри јавното информирање и доближување до раселените лица во и надвор од Косово за да се осигура дека раселените лица имаат пристап до достапна помош и можат да направат информиран избор, на пример, преку информативни кампањи, мобилни тимови, воспоставување на фокусни точки или други добри мерки.
- МЗВ треба да го зајакне собирањето на податоците и управувањето, со акцент на профилирање на податоците и нивно категоризирање по род, да се обезбеди јасна слика за различните потреби и прашања на раселените мажи, жени, момчиња и девојчиња. МЗВ треба да раководи со развојот на интегрирани системи на централно ниво, за собирање, анализирање и следење на ОКЗВ извештаи, со изработка на периодични извештаи за напредокот ширум Косово. МЗВ треба да развие и да управува со централизиран систем на случаи, кој ќе се храни со информации од локално ниво. МЗВ, исто така, треба да преземе чекори со кои се обезбедува користење на податоците за стратешко планирање и креирање на политиките.
- МЗВ треба да ја зајакне својата координација со ОКЗВ, со обезбедување на совети и насоки, на надзор и активности за следење заедно со општините, каде што улогата на ОКЗВ е идентификувана како недостаточна.

До косовските општини:

- Општинското раководство треба да преземе чекори со кои ќе обезбеди дека сите општински механизми за поддршка на раселените лица функционираат ефикасно, особено: ОКЗВ да ги исполни сите обврски од правната рамка и политичките насоки на Косово, и да игра поактивна улога во поддршката на раселените лица и повратниците; општинските работни групи и оперативните единици да функционираат правилно; нивните состаноци да вклучуваат релевантни претставници од заедницата и повратниците; да се развијат општински стратегии и акциски планови за повратниците, да се одобрата и за нив да се известува како и да се разменуваат информации за релевантни локални чинители.
  - Општините мора да ги следат сите достапни опции за распределба на земјиште во проектите повразни со процесот на враќање, вклучувајќи и размена на земјиште со АПК и враќање на сопственоста врз одредени парцели на претпријатија во општествена сопственост и администрирани од АКП.
- Општините треба да ги вклучуваат станбените потреби на раселените лица и повратниците во своите оценки за станбените потреби на општината и подобро да ги користат плановите со социјалните станови за да помогнат во задоволувањето на потребите на овие групи преку подобро планирање, информативни кампањи и распределба на соодветни фондови.
  - Општините треба да преземат чекори за брзо решавање на безбедносните инциденти кои ги засегаат заедниците, преку јавни осуди и обраќање кон засегнатите

заедници и објавување на нивните искази со користење на електронските медиуми (со што ќе бидат сигурни дека тие ќе стигнат до мнозинските и малцинските заедници), и со решавање на прашања преку соодветните безбедносни форуми на заедницата.

- Општините треба да се вклучат проактивно во решавање на проблемите на повратниците и со отпорот на заедниците приматели, да се олесни дијалогот и иницијативите за решавање на проблемите во овие случаи. Во тие иницијативи треба да се вклучат релевантни органи на општината и заинтересираните страни во заедницата, вклучувајќи ги и ОКЗВ и ОРГП, оперативните единици и, каде што е тоа релевантно, градоначалниците, замениците на градоначалникот за заедниците, заменик- претседателите на општинското собрание на заедниците, комисиите на заедниците, општинските совети за безбедност на заедниците, итн.

АНЕКС I ТАБЕЛА 1: ТАБЕЛА НА ПРЕЗЕМЕНИ ФУНКЦИИ НА ОКЗВС, ПО ОПШТИНИ

Извештајниот период во кој беа собрани овие податоци беше септември 2012 до јуни 2014 година.

Статистиката користена за табелата на повратниците, внатрешно раселените лица и поединци кои се заинтересирани да се вратат (ПЗВ) беше обезбедена од страна на УНХЦР, со преглед по општини до јуни 2014.¹¹¹

Регион	Општина	Број на повратници од авг 2012 до авг 2014	Број на РЛ	Број на ПЗВ	ОКЗВ ¹¹² редовни доближувања, посети, оценки на потребите, и/или собира информации за правата на повратниците	ГСВ or ГИВ со фасилитација на ОКЗВ/ и општините	Не-ОКЗВ општински службеници кои учествуваат во активностиза повратниците во општината (на пр. градоначалник, персонал, ЦЦ член..)	Имплементирани активности на ОКЗВ или на општините како поддршка на повратниците	Активности преземени од други организации за поддршка на повратниците ¹¹³
Гњилане	Урошевац	0	101	448	Да	Да (водени од ИО)	Да	Општината дистрибуираше храна и друго за косовски Срби повратници, во соработка со МЦР и НВО.	МЗВ
	Гњилане	14	39	274	Да	Да (водени од ИО)	Да	Не	ДРЦ, Mercy Corps, Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland.
	Хани и Елезит/Елез Хан	0	0	0	Не	Не	Не	Не	Не
	Качаник	2	0	13	Не	Не	Не	Не	Не
	Каменица	50	15	75	Да	Да (водени од ИО)	Да	Општината дистрибуираше храна и друго за косовски Срби повратници, во соработка со МЦР и НВО.	ДРЦ, Mercy Corps, МЗВ, Црвен крст на Косово.

¹¹¹ Процент број на внатрешно раселенилица во Косово", УНХЦР, јуни 2014 година.

¹¹² На пример, посети на семејствата на секои два месеци, или повеќе од 10 пати во текот на извештајниот период

¹¹³ Информациите кои се дадени за преземени активности од страна на други организации за поддршка на враќањето не се исцрпени, и ги претставуваат информациите што биле достапни на теренот, за да се обезбеди компаративно ниво на активности на општината.

	Клокот	17	130	74	Не	Не	Не	Не	Mercy Corps
	Ново брдо	85	60	135	Да	Да (водени од ИО)	Да	Општината дистрибуираше храна и друго за косовски Срби повратници, во соработка со МЗВ и НВО.	Биро за популација, бегалци и миграција со Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland, Mercy Corps, МЗВ, ЕУ/ИОМ ВРК Фаза III, Mercy Corps, ДРЦ
	Партеш	0	283	16	Да	Да (водени од ИО)	Да	Општината дистрибуираше храна и друго за косовски Срби повратници, во соработка со МЗВ и НВО.	ЕУ/ИОМ (ВРК III), ЕУ/УНХЦР
	Ранилуг	45	15	8	Да	Не	Не	Не	ДРЦ, Mercy Corps
	Штрпце	131	634	69	Не	Не	Не	Не	ЕУ/ИОМ ВРК Фаза III, МЗВ
	Витина	1	27	61	Не	Не	Не	Не	Не
Митровица	Лепосавиќ	5	2120	62	Нема информации	Нема информации	Не	ОКЗ и УНХЦР учествуваа во активности за оценка на потребите	ЕУ/Mercy Corps
	Митровица/Митровица север	322	7087	389	Не	Да (водени од ИО)	Не	Не	УНХЦР, ДРЦ, ЕУ/Mercy Corps
	Митровица		1952	0	Не	Да	Не	Не	УНХЦР
	Србица	4	28	50	Не	Да (водени од ИО)	Да	Не	Не
	Вучитрн	13	92	84	Не	Да (водени од ИО)	Не	Општината соработуваше во иницијатива на ОБСЕ за потенцијални враќања во Верница.	Не
	Зубин поток	0	1563	30	Не	Не	Не	Не	Не
	Звечан	0	1290	26	Не	Не	Не	ОКЗ и УНХЦР учествуваа во оценување на потребите.	Не
	Глоговац	0	0	5	Не	Не	Не	Не	Не
	Подујево	0	0	73	Да	Не	Не	Не	Не
Пек	Дечане	8	7	36	Не	Да (водени од ИО)	Да	Не	ЕУ-ЦС II
	Ѓаковица	38	104	1009	Не	Не	Не	Не	ЕУ-ЦС II

	Исток	91	0	1229	Не	Да (водени од ИО)	Да	Не	ЕУ-ЦС II
	Јуник	0	0	0	Нема информации	Нема информации	Нема информации	Нема информации	Нема информации
	Клина	40	1	1231	Да	Да	Не	Не	Комесаријат за бегалци на Србија, ЕУ/ИОМ, МЗВ
	Пеќ	0	127	941	Не	Да	Не	Не	ЕУ ВРК Фаза II
Приштина	Косово поле	0	143	280	Не	Да	Не	Не	Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland
	Грачаница	146	1143	299	Да (за време на 2013)	Не	Не	Општината соработуваше во иницијатива на ОБСЕ за потенцијални враќања	МЗВ
	Липљан	55	78	172	Да	Да	Да	Не	МЗВ/ЕУ
	Обилиќ	10	76	292	Не	Да	Да	Не	Не
	Штимље	16	0	49	Не	Не	Не	Не	Не
	Приштина	0	37	258	Не	Не	Не	Не	Не
Призрен	Драгаш	29	0	484	Не	Не	Не	Не	Не
	Малишево	1	0	3	Не	Не	Не	Не	Не
	Мамуша	0	0	0	Не	Не	Не	Не	Не
	Призрен	0	52	479	Да	Да	Не	Општината започна проект за одржливо враќање и реинтеграција.	ЕУ/ИОМ ВРК III, ДРЦ
	Ораховац	0	66	180	Не	Не	Не	Не	Не
	Сува река	0	0	350	Не	Да	Не	Градоначалникот формираше акциска единица за да дискутира потенцијално враќање во Муштуште со МЗВ, ОКЗВ, УНХЦР, ИОМ, РЛ и претставници на селото. До денес се организирани три состаноци	Не
Вкупно		1,123	17,270	9,184	10 преземаат редовна акција и оценување	18 презедоа ГСВ/ГИВ	10 општини вклучија лица од Хен-МЗВ во активности со повратниците	10 општини применуваат активности за поддршка на враќањето	неприменливо

АНЕКС II ТАБЕЛА 2: ВОСПОСТАВЕНИ И АКТИВНИ ОПШТИНСКИ МЕХАНИЗМИ, ПО ОПШТИНА

Извештајниот период во кој се собрани податоците во табелата беше септември 2012 до јуни 2014 година.

Статистиката користена за табелата на повратниците, внатрешно раселените лица и поединци кои се заинтересирани да се вратат (ПЗВ) беше обезбедена од страна на УНХЦР, со преглед по општини од јуни 2014.¹¹⁴

Регион	Општина	Број на повратници од авг 2012 до авг 2014	Број на РЛ	Број на ПЗВ	Воспоставени и активни ОКЗВ	ОРГП воспоставени и активни	Усвоени општински стратегии за враќање	Воспоставени акциски единици	Други општински тела што работат на процесот на враќање (пр.ДМЦ, ЦЦ, ДЦМАЦ)
Гњилае	Урошевац	0	101	448	Да/Да	Да, воспоставено / Да функционира	Не, стратегијата во нацрт, но не е усвоена	Да	Комисија на заедници
	Гњилане	14	39	274	Да/Да	Да/Да	Да (мај 2012)	Да	Не
	Хани и Елезит/Елез Хан	0	0	0	Да/Да	Не	Не	Не	Не
	Качаник	2	0	13	Да/Да	Не	Не	Не	Не
	Каменица	50	15	75	Да/Да	Да/Не	Не	Не	Заменик градоначалник за заедници
	Клокот	17	130	74	Да/Да	Да/Не	Не	Да	Не
	Хево брдо	85	60	135	Да/Да	Да/Да	Не, стратегијата во нацрт, но не е усвоена	Да	Комисија на заедници
	Партеш	0	283	16	Да/Да	Да/Да	Да (јули 2012)	Да	Не
	Ранилуг	45	15	8	Да/Да	Да/Не	Не, стратегијата во нацрт, но не е усвоена	Да	Не
	Штрпце	131	634	69	Да/Да	Да/Да	Не	Да	Не
	Витина	1	27	61	Да/Да	Да/Не	Не	Не	Не

¹¹⁴

„Проценка на бројот на внатрешно раселените на лица во Косово“, УНХЦР, јуни 2014 година.

Митровица	Лепосавиќ	5	2120	62	Не/општинска канцеларија за заедници, но не работи со повратници	Да/Не	Не	Не	Не
	Митровица/ Митровица југ	322	7087	389	Да/Да	Да/Не	Не	Не	Не
	Митровица/ Митровица север		1952	0	Не/Административна канцеларија на Митровица со различни компетенции	Да/Да	Не	Не	Не
	Србица	4	28	50	Да/Да	Да/Не	Не	Не	Не
	Вучитрн	13	92	84	Да/Да	Да/Не	Не	Не	Не
	Зубин поток	0	1563	30	Не/општинска канцеларија за заедници, но не работи со повратници	Не	Не	Не	Не
	Звечан	0	1290	26	Не/општинска канцеларија за заедници, но не работи со повратници	Да/Не	Не	Не	Не
	Глоговац	0	0	5	Да/Да	Не	Не	Не	Не
	Подуево	0	0	73	Да/Да	Да/Не	Не	Не	Не
Пеќ	Дечане	8	7	36	Да/Да	Да/Не	Не	Да	Не
	Ѓаковица	38	104	1009	Да/Да	Не	Не	Да	Не
	Истог	91	0	1229	Да/Да	Да/Не	Не	Да	Заменик градоначалник за заедници
	Јуник	0	0	0	Не/двајца службеници одредени за извршување задачи.	Не	Не	Не	Не
	Клина	40	1	1231	Да/Да	Да/ Не	Не	Да	Не
	Пеќ	0	127	941	Да/Да	Не	Не	Да	Заменик председавач за заедници на општинското собрание

Приштина	Косово поле	0	143	280	Да/Да	Да/Да	Не	Да	Не
	Грачаница	146	1143	299	Да/Да	Да/ Не	Не	Да	Заменик градоначалник за заедници
	Липљан	55	78	172	Да/Да	Да/Да	Да (мај 2014)	Да	Заменик градоначалник за заедници
	Обилиќ	10	76	292	Да/Да	Да/Да	Да (април 2014)	Да	Не
	Штимље	16	0	49	Да/Да	Да/Да	Не	Да	Не
	Приштина	0	37	258	Да/Да	Да/Да	Не	Да	Не
Призрен	Драгаш	29	0	484	Да/Да	Да/Не	Не	Да	Не
	Малишево	1	0	3	Да/Да	Не	Не	Не	Не
	Мамуша	0	0	0	Да/Да	Не	Не	Не	Не
	Призрен	0	52	479	Да/Да	Да/Да	Да (ај 2013)	Да	Не
	Ораховац	0	66	180	Да/Да	Да/Не	Не	Да (не функционални)	Не
	Сува река	0	0	350	Да/Да	Да/Не	Не	Да (не функционални)	Не
Вкупно		1,123	17,270	9,184	33 воспоставени и активни 5 не воспоставени со делумна функционалност	12 воспоставени и активни 17 воспоставени но нефункционални 9 невоспоставени	5 усвоени	22 (2 не функционални)	7 случаи

РЕКОНСТРУИРАНИ НЕНАСЕЛЕНИ КУЌИ КОИ ПРИПАЃААТ НА ВРАТЕНИ КОСОВСКИ СРБИ, СЕЛО ЗОЧИШТЕ, ОПШТИНА РАХОВЕЦ/ОРАХОВАЦ,
24. ОКТОМВРИ 2014, ФОТОГРАФИЈА: ОБСЕ/МАРИЈА СТОЈАНОВА